

درس هشتم

رکود، بیکاری و فقر

موقعیت

۱- چرا مریخی سقوط برای آنها به نسبت به تولید و با غیرت بیری دارند؟
 سرایشی سقوط گاهی از آنچه تصور می شود تند و تیزتر است. برای آنهایی که نسبت به تولید و کار، غیرت بیشتری داشتند؛ این موضوع بیشتر صدق می کرد چرا که برخی از تولیدکنندگان عطای تولید را به لقایش بخشیدند و وارد فضای واردات یا واسطه گری در اقتصاد شدند؛ اما آقای محمدی با چنگ و دندان می جنگید تا کارگاه را حفظ کند. با این حال هر دم از این باغ ببری می رسید. هر شب آقای محمدی با یک خبر بد جدید به خانه برمی گشت. قاچاق کالا و واردات بی رویه محصولات ارزان قیمت خارجی، شرایط رقابت را به شدت برای محصولات شرکت ایران سبز، سخت و یا شاید غیرممکن کرده بود و تقریباً فروش داخلی را به کمترین حد ممکن رسانده بود. حتی مشتری های قدیم آقای محمدی هم دیگر از محصولات او نمی خریدند. روزنه امید صادرات هم که قبلاً به واسطه تحریم ها بسته شده بود. تاب آوری در چنین شرایطی، غیرممکن به نظر می رسید.

همان شب پدر بعد از اخبار ساعت نه به خانه رسید؛ در حالی که در همه بخش های خبری تلویزیون سخن از قاچاق های گسترده و سوءاستفاده های مالی برخی تولیدکنندگان از ارز و تحریم بود. از چهره او به خوبی می شد فهمید که خبرها به گوش او هم رسیده است. بعد از شام که در سکوت برگزار شد، ستایش جرئت کرد و سر صحبت را باز کرد:

ستایش: بابا حالا اوضاع خیلی بد می شه؟

پدر: چی بگم؟ من که دیگه هیچ امیدی ندارم! فکر کنم باید تعطیل کنم!

امیرعلی: پس کارگراتون چی می شن؟

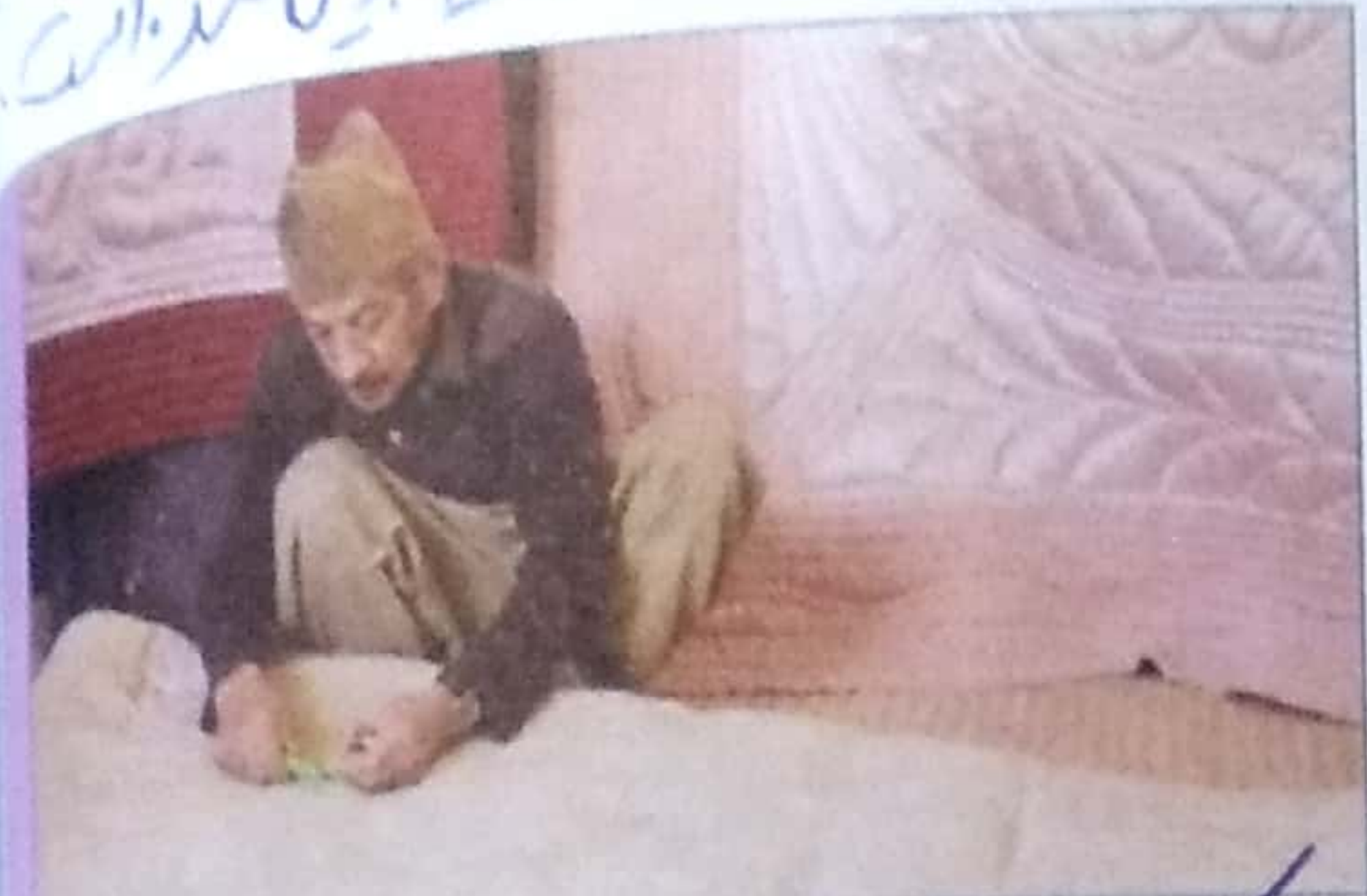
پدر: همه غصه ام به خاطر اوناس! من که فوقش زمین کارگاه رو می فروشم و یه کاسبی دیگه راه می اندازم. این بندگان خدا چه کنن که همین حقوق کمی هم که می گرفتن به زور خرچشون رو تأمین می کرد! خدا به خیر بگذرونه.

مادر: خب بقیه همکارا تون چی کار می کنن؟

فکت (دستی) : اینده منی ۲
 وکت ۳ - تعداد افراد در هر کارخانه

طرح مسئله (تعارف مفاعل ریخته رها)

اگر پای خاطرات پدر بزرگ و مادر بزرگتان بنشینید، احتمالاً درباره کسانی می شنوید که در قدیم کارشان پنبه زنی و درست کردن تشک و لحاف بود و در کوی و برزن می گشتند و کار خود را فریاد می زدند؛ اما امروزه خبری از این شغل نیست و به جای آن کارخانه هایی با هزاران نفر نیروی کار به وجود آمده است که به صورت صنعتی کالای خواب تولید می کنند. داستان از بین رفتن برخی شغل ها و به وجود آمدن برخی دیگر از مواردی است که دائم در اقتصاد در حال تکرار است. *تولید کالای خواب معمولی شده است ولی به خاطر کیفیت امقارم کند هر چه بدیل شد است*

۲- دلایل از دست دادن شغل (بیکاری) اینویید

گاهی اوقات از دست دادن شغل به دلیل تغییرات در فناوری های صنعتی و رویه های تولید نیست؛ بلکه عواملی همچون ضعیف بودن ساختار اقتصادی، قاچاق و واردات بی رویه و یا تحریم های اقتصادی عده ای را از کار بیکار می کند. در این صورت، تولیدات شرکت ها و کارخانه ها کاهش می یابد و اقتصاد کشور گرفتار رکود می شود.

۳- اقتصاد کشور چه زمانی گرفتار رکود می شود؟

منابع غیر فعال و منحنی مرز امکانات تولید

با کاهش تولید و پدید آمدن رکود، کارگران کمتری هم مورد نیاز است و سرمایه کمتری مورد استفاده قرار می گیرد؛ در چنین شرایطی اقتصاد دارای منابع بیکاری است که این منابع می توانست برای تولید کالا و خدمات از آن استفاده شود اما از آنها برای تولید هیچ چیز استفاده نمی شود! *→ ادامه جرایم در بعد*

*۳- در رکود اقتصادی فرصت دهی ملی
 کشور در زیر مرز امکانات تولید قرار می گیرد*

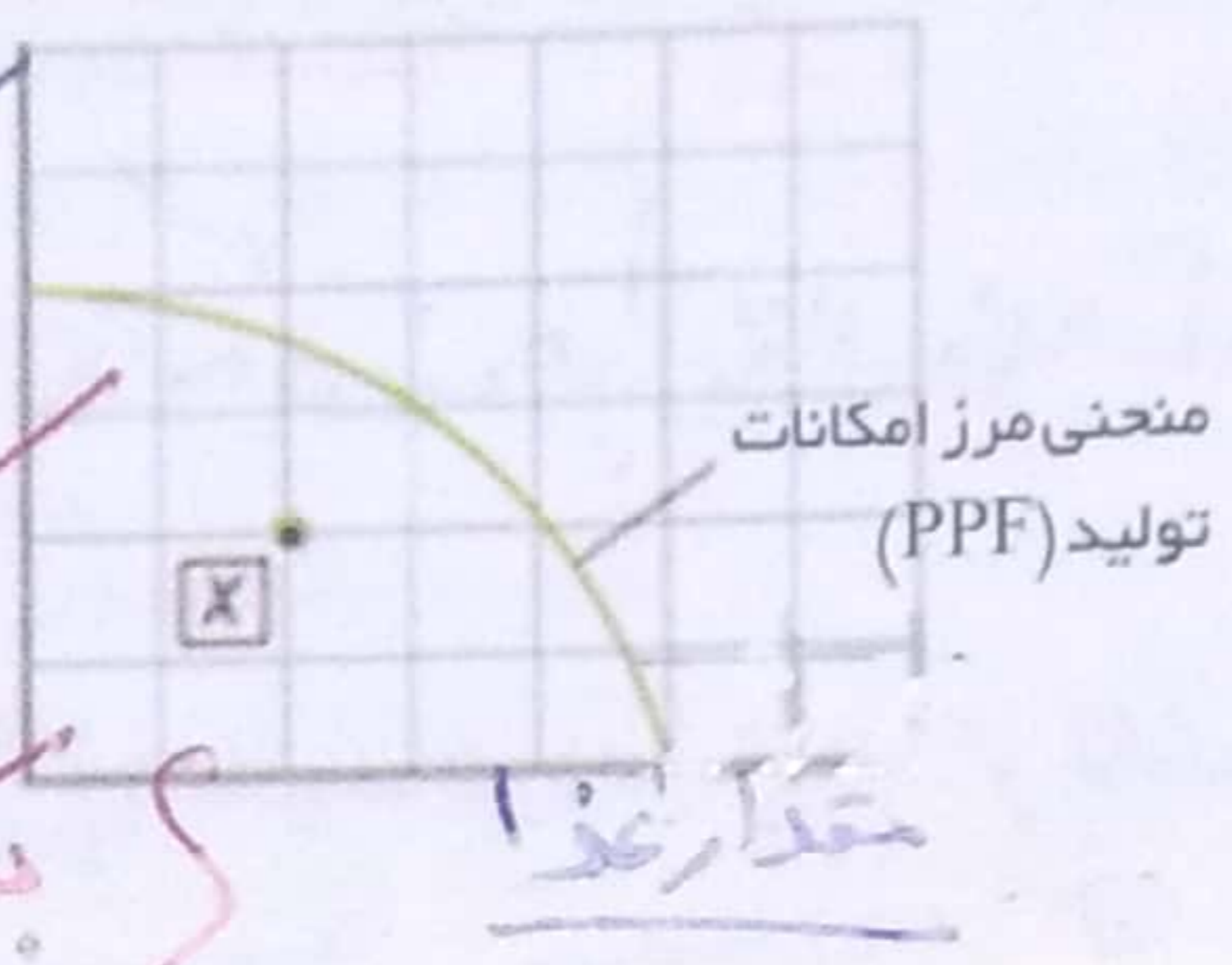
تصویری از بیکاران در رکود بزرگ دهه ۱۹۳۰ میلادی در اروپا

در صورتی که یک کشور منابع غیرفعال دارد - دلایل قرار گرفتن کمتری در درون مرز امکانات تولید
 و جای قرار گرفتن روی آن را بنویسید.

مقدار بقیه کالاها

نقد = منابع غیرفعال
 یعنی همان عوامل تولیدی
 که در تولید کار گرفته
 نشده اند مثل سربازی دار
 بیمه یا سرمایه ای که
 در تولید کار گرفته نشده
 یا منابع طبیعی که در تولید
 گرفته نشده

وجود این منابع بیکار سبب می شود که کشور در زیر مرز
 امکانات تولید قرار گیرد (نقطه X در شکل روبه رو). دلایل
 مختلفی برای قرار گرفتن در درون مرز امکانات تولید به
 جای قرار گرفتن روی آن وجود دارد. شاید برخی از کارخانه ها
 بسته شده اند یا بعضی از کارگرها بیکار هستند. وقتی یک
 اقتصاد منابع غیرفعال دارد به راحتی می تواند با استفاده از
 آن منابع غیرفعال کالا و خدمات زیادی تولید کند روی
 مرز امکانات تولید قرار گیرد

فعالیت فردی در کلاس

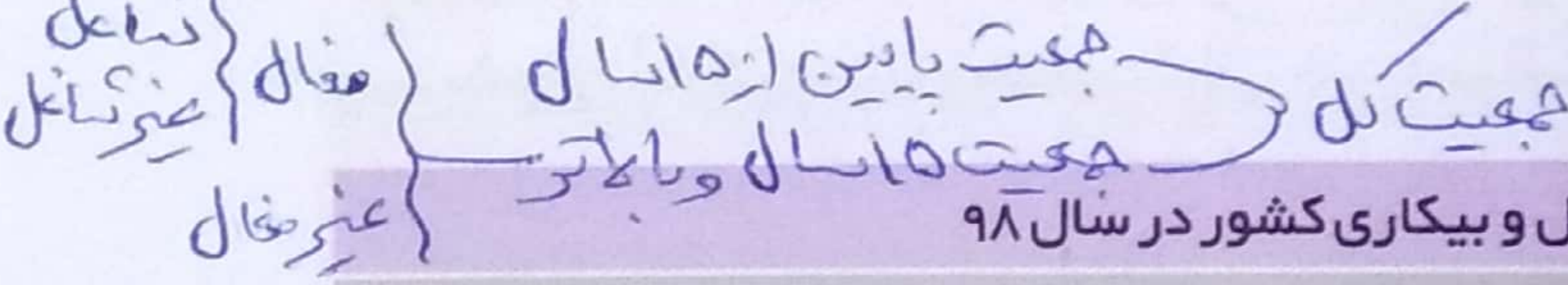
در درس های گذشته راجع به منحنی امکانات تولید سخن گفتیم. با توجه به مفهوم آن تحلیل
 کنید که چرا این جمله صحیح است: «وقتی یک اقتصاد منابع غیرفعال دارد، هیچ احتیاجی به
 انتقال منابع از تولید یک کالا به تولید کالای دیگری نیست».

در این معنی است که برخی از منابع غیرفعال نیستند بنابراین می توان (این
 منابع را به منابع فعال تبدیل کرد و توسط آنها تولید کرد) بنابراین در بدو آنند
 نیاز به انتقال منابع از تولید یک محصول به تولید دیگری ندارند.

اشتغال و بیکاری

همه ما از صبح که از خواب بیدار می شویم تا شب کارهای مختلفی انجام می دهیم. اما اینها لزوماً شغل ما
 نیست؛ بنا به تعریف کسانی که در ازای کاری که انجام می دهند دستمزد یا حقوق می گیرند، شاغل محسوب
 می شوند؛ این شغل می تواند تمام وقت یا پاره وقت باشد.

۷- چه کسانی شامل محسوب می شوند؟
 کسانی که شغلی ندارند، هم بیکار نیستند بیکار کسی است که بالاتر از ۱۵ سال دارد و در جستجوی کار محسوب می شوند؟
 است؛ اما کاری برای خود پیدا نمی کنند بنابراین کسانی که دانش آموز و دانشجو هستند و یا بازنشسته و خانه دارند
 دنبال کار نمی گردند، بیکار محسوب نمی شوند.

آمار جمعیت، اشتغال و بیکاری کشور در سال ۹۸

جمعیت کل	۸۳'۰۰۰'۰۰۰
جمعیت پایین تر از ۱۵ سال	۲۱'۴۱۸'۰۰۰
جمعیت ۱۵ سال و بالاتر	۶۱'۵۸۲'۰۰۰
غیرفعال	۳۳'۹۳۷'۰۰۰
فعال	۲۷'۶۴۵'۰۰۰
شاغل	۲۴'۷۵۰'۰۰۰
بیکار	۲'۸۹۴'۰۰۰

۱۰- چه جمعیتی، جمعیت فعال است می شود؟
 تعداد افراد شاغل و بیکار را با هم جمع کنیم جمعیت فعال جامعه به دست می آید (جمعیت فعال افرادی هستند
 یا مشغول به کارند یا دنبال کار می گردند) افراد دیگری را که در سن کار (بالای ۱۵ سال) قرار دارند، ولی شاغل
 بیکار نیستند، در جمعیت غیرفعال دسته بندی می کنند (مانند دانشجویان و دانش آموزان بالای ۱۵ سال).
 ۱۲- جمعیت غیرفعال کجاست و موارد آن چیست؟
 ۱۳- بازنگری و جانم های خانه دار و سربازان

نرخ بیکاری

۱۳) اساسی ترین شاخص ارزیابی وضعیت اشتغال کشور نرخ بیکاری است. نرخ بیکاری از نسبت تعداد بیکاران به کل جمعیت فعال کشور ضربدر صد به دست می آید.

۱۴- نرخ بیکاری چگونه محاسبه می شود؟

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار ۱۵ ساله و بیشتر}}{\text{جمعیت فعال ۱۵ ساله و بیشتر}} \times ۱۰۰$$

فعالیت فردی خارج از کلاس

مرکز آمار ایران که وظیفه استخراج این آمارها را دارد از کجا متوجه می شود که مردم بیکار هستند یا نه؟ درباره شیوه آمارگیری از اشتغال و بیکاری تحقیق کنید و آن را در کلاس ارائه کنید. آیا می توانید با توجه به داده های مرکز آمار، نرخ بیکاری را برای سال ۱۳۹۸ محاسبه کنید؟ مرکز آمار، آمار بیکاری ایران

۱۵- چرا بیکاری را بیشتر از آنچه اعلام می شود، احساس می کنیم؟ آنچه در سنجش تعداد بیکاران اتفاق می افتد، گاهی با احساس عمومی جامعه از بیکاری سازگار نیست؛ چرا که:

- ۱۵) طبق تعریف، کسانی را که از جست و جوی شغل دلسرد شده اند بیکار محسوب نمی کنند!
- همه کسانی را که به صورت پاره وقت مشغول به کارند شاغل به حساب می آورند، در حالی که آنها در جست و جوی شغل تمام وقت هستند و خود را شاغل به حساب نمی آورند.
- همه کسانی را که در غیر از زمینه تخصصی شان مشغول به کار و فعالیت باشند، شاغل محسوب می کنند.
- برخی افراد نیز ممکن است به دلایلی مانند اشتغال در بخش غیررسمی یا به امید بهره مندی از بیمه بیکاری و... با مأموران آمارگیری درباره وضعیت شغلی خود با صداقت برخورد نکنند.

این دلایل سبب می شود که نرخ بیکاری از مقدار واقعی اش فاصله داشته باشد ولی در هر صورت همچنان بهترین سنجش برای مشخص شدن وضعیت بیکاری در جامعه است.

۱۶- بهترین منبع برای مشخص کردن وضعیت بیکاری در جامعه چیست؟

بازار نیروی کار یا نیروی کار دارای بازار است. همان طور که در بازار کالا، مقدار عرضه و یا تقاضای یک کالا با قیمت آن ارتباط می یابد، در بازار کار نیز قیمت نیروی کار که نام آن دستمزد است، با میزان تقاضا یا عرضه نیروی کار ارتباط دارد. عرضه کننده نیروی کار، همان کارگرانی هستند که با نیروی بدنی و با فکری خود، محصول یا خدمتی را تولید می کنند و حاضرند کار خود را در اختیار تقاضا کنندگان کار قرار دهند. تقاضا کنندگان نیروی کار، صاحبان شرکت ها و کارخانه ها یا سرمایه گذارانی هستند که نیروی کار را استخدام می کنند و گاهی در اقتصاد به آنها کارفرما هم می گویند.

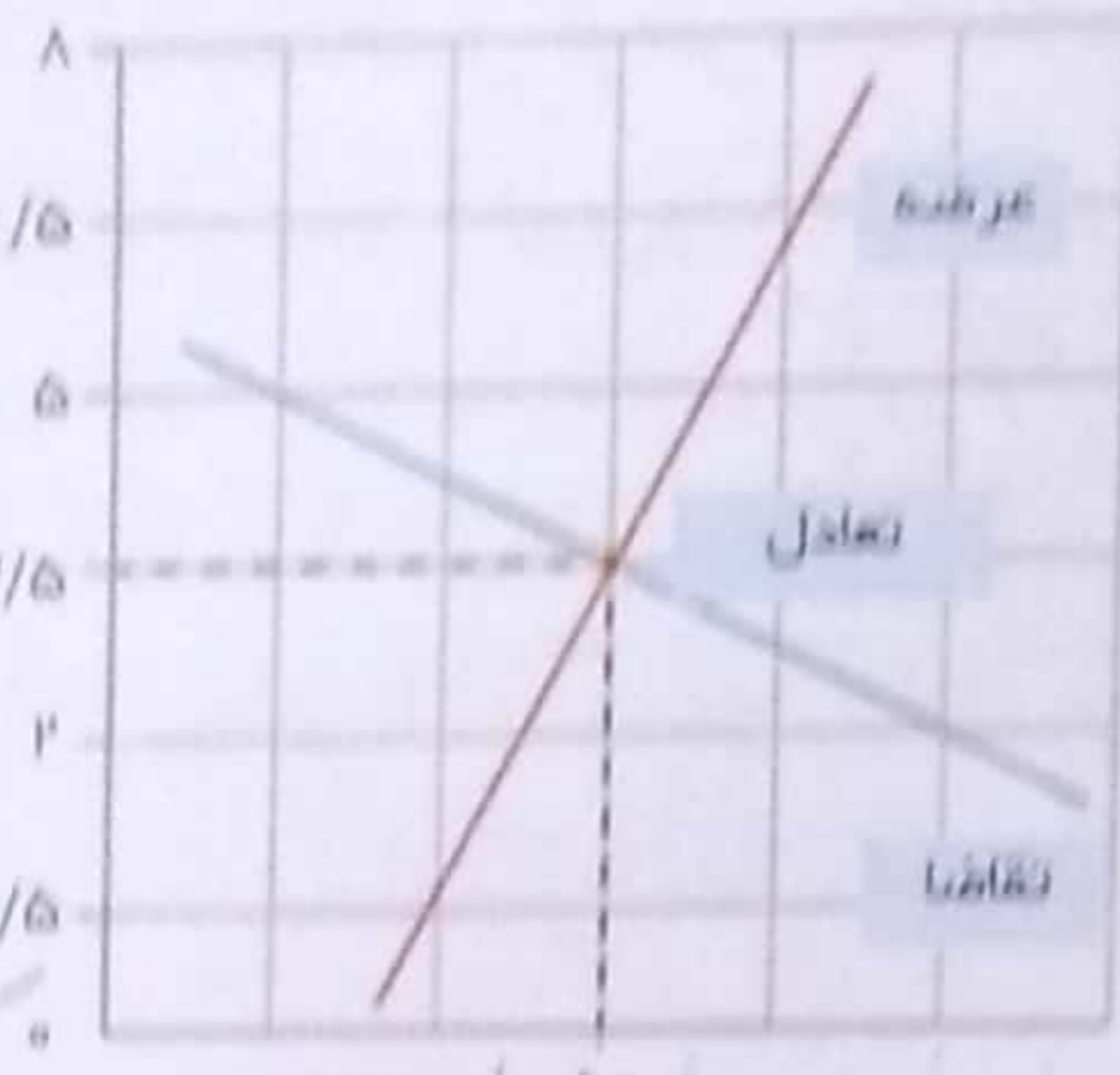
۱۸- در بازار نیروی کار، عرضه کنندگان نیروی کار چه کسانی هستند؟

۱۹- در بازار نیروی کار، تقاضا کنندگان نیروی کار چه کسانی هستند؟

فعالیت گروهی در کلاس

در نمودار زیر، مقدار و قیمت (دستمزد) تعادلی در یک بازار کار، نشان داده شده است. در دستمزد پنج میلیون تومانی (برای هر ماه)، بازار دارای مازاد عرضه است و در قیمت دو میلیون تومانی، بازار با مازاد تقاضا روبه‌روست. اولاً تحلیل کنید که مازاد عرضه و تقاضا در بازار کار به چه معناست؛ ثانیاً چگونه مقدار و قیمت در بازار کار به حالت تعادلی باز می‌گردد.

۱- نقطه تعادل دستمزد
۲/۵ میلیون تومان (ماهانه)
دستمزد (میلیون تومان)
۵۰۰۰۰۰ تقریباً

بزرگکار
۲- مازاد تقاضا: اگر دستمزد
نقطه تعادل یعنی ۲/۵
۳ میلیون تومان دستمزد
ماهانه باشد؛ بازار دچار
کمبود عرضه یا مازاد تقاضا
شمارد. یعنی عرضه نیروی کار
کمتر از تقاضای نیروی کار خواهد
بود.

تعداد نیروی کار (هزار نفر ساعت)
تعادل در بازار کار

۳- مازاد عرضه: اگر دستمزد از
نقطه تعادلی یعنی ۲/۵ میلیون
تومان بالا برود؛ بازار دچار مازاد
عرضه یا کمبود تقاضا خواهد
شد.

انواع بیکاری

بیکاری به دلایل مختلفی می‌تواند به وجود آید اقتصاددانان انواع بیکاری را با توجه به دلایل آن دسته‌بندی عرضه یا تقاضا خواهند کرد.

۲- انواع بیکاری اینرسی

تعریف	نوع بیکاری
این نوع بیکاری شامل کسانی می‌شود که شغل قبلی خود را به دلایلی رها کرده و به امید یافتن شغلی بهتر در جست‌وجو هستند. همچنین شامل کسانی است که به تازگی در حال ورود به بازار کار هستند.	۲۱ بیکاری اصطلاحی
این نوع بیکاری کوتاه مدت است و در همه کشورها وجود دارد.	۲۲ بیکاری فصلی
زمانی اتفاق می‌افتد که کارگران به دلیل تغییرات فصلی شغل خود را از دست می‌دهند، مانند برخی کارگران ساختمانی و کشاورزان در فصل زمستان.	۲۳ بیکاری ساختاری
بیکاری ای که ناشی از عدم تطبیق بین افراد جویای کار و انواع شغل‌های موجود به دلایلی از جمله عدم تطبیق مهارت‌هاست. مثلاً نیروی کار ساده در اقتصاد وجود دارد؛ ولی نیروی کار متخصص مورد نیاز است.	۲۴ بیکاری دوره‌ای

۲۱- متغیر از دست‌بازی امضای چیست؟
۲۲- متغیر از دست‌بازی فصلی چیست؟
۲۳- متغیر از دست‌بازی ساختاری چیست؟
۲۴- متغیر از دست‌بازی دوره‌ای چیست؟

بیشتر بدانیم

ایا نرخ بیکاری صفر هم داریم؟

برخی افراد ممکن است به دلایل مختلف شغل خود را رها کنند و به جستجوی شغل بپردازند و تا زمانی که دوباره استخدام شوند بیکار خواهند بود (بیکاری اصطلاحی). برخی از کارگران هم در پایان فصل کاری خود برای مدتی بیکارند تا فصل کارشان مجدد آغاز شود (بیکاری فصلی). همچنین فناوری و ساختار تولیدی همیشه در حال تغییر است و مهارت‌های برخی افراد ممکن است تقاضا نداشته باشد (بیکاری ساختاری). اقتصاددانان این میزان از بیکاری را که همیشه در جامعه وجود دارد نرخ طبیعی بیکاری برای یک اقتصاد سالم توصیف می‌کنند.

۲۵ - معیار کورکورچه سایرهای برای کار دارند؟

بیکاری و رکود، چه پیامدهایی دارد؟

۲۶ - تأثیر بسیاری دارند آن را در...

بیکاری مشکلات زیادی برای بیکاران و خانواده‌های آنها به وجود می‌آورد. علاوه بر از دست دادن درآمد خانوار، بسیاری از بیکاران، بیمه خدمات درمانی خود را نیز از دست می‌دهند. خانواده‌هایی که هیچ دستمزد دیگری ندارند مجبورند از پس انداز خود برای غذا، پوشاک و مسکن استفاده کنند یا از دیگران برای تأمین این نیازها قرض بگیرند. ضمن اینکه برای هزینه‌های غیر مترقبه مانند درمان و خرابی لوازم خانگی و... ناتوان می‌شوند. بیکاری همچنین می‌تواند موجب بروز اختلافات خانوادگی شود و حتی جرم و جنایت را در جامعه بیفزاید. بیکاری تأثیری منفی نیز بر بودجه دولت دارد. میزان بالای بیکاری، دولت را مجبور می‌کند تا پول بیشتری را صرف برنامه‌های اجتماعی مانند بیمه بیکاری و کمک به تغذیه خانواده‌های نیازمند کند؛ در حالی که درآمد مالیاتی دولت به دلیل بیکار بودن کارگران و کاهش تولید شرکت‌ها کاهش یافته است.

فقر نیز یکی از پیامدهای غم‌انگیز بیکاری و رکود است. به این جمله فکر کنید: «در هر چهار ثانیه یک کودک در اثر مشکلات مرتبط با فقر در دنیا جان خود را از دست می‌دهد.» چرا در جهانی که شرکت‌ها و قدرت‌های صنعتی بزرگ با توان درآمدزایی بالا در آن فعالیت می‌کنند، کودکان در فقر جان خود را از دست می‌دهند؟ در کل جهان، ۱/۴ میلیارد نفر در فقر مطلق به سر می‌برند. بسیاری از کشورهای جهان درگیر مسائل مرتبط با فقر و نابرابری‌اند. حتی کشورهای با درآمد بالا نیز دست به گریبان نابرابری‌های اقتصادی‌اند.

ما در بالا به نوع تأثیر بسیاری در بالا مشاهده کردیم
به ادیس بسیار مربوط به خانواده‌ها، به سبب ما، در دولت بود.

در عوامل ایجاد بیکاری و فقر در کشور از نظر کارآفرینان و صاحبان شرکت ها چه عواملی
در زمینه دولت ها برای از بین بردن فقر و بیکاری هست ؟

دولت و مسئله بیکاری و فقر

اگر پای درد دل کارآفرینان و صاحبان شرکت ها و صنایع تولیدی بنشینید، تا اندازه ای می توانید از عوامل ایجاد بیکاری و فقر در کشور، اطلاعاتی به دست آورید. آنها به شما خواهند گفت که در طول دوره های گوناگون مجبور شده اند بخشی از نیروی کار خود را اخراج کنند و یا دستمزد آنها را کاهش دهند. حتی برخی از آنها ممکن است به شما بگویند که مجبور شده اند، کارگاه یا کارخانه تولیدی شان را تعطیل کنند. بیشتر تولیدکنندگان، از اینکه کالاهایی را که خود آنها با تلاش و خون دل برای تولید می کنند، به راحتی توسط قاچاقچیان یا واردکنندگان به کشور وارد می شود، گله دارند. ^{۳۵} واردات کالایی که مشابه آن در کشور تولید می شود، یکی از عوامل مهم بیکاری و فقر است. علاوه بر این، برخی تولیدکنندگان از بازپرداخت وام های کلان بانکی و یا از نبود فضای مناسب کسب و کاریه گلايه دارند. گاهی برخی از آنها برای راه اندازی یک کارگاه تولیدی یا اضافه کردن خط تولید جدید باید ماه ها و حتی سال ها در انتظار مجوزهای دولتی باشند و در پیچ و خم های اداری سازمان ها و نهادهای معطل بمانند. گاهی قانون گذاری های متعدد، متناقض و دائمی در حال تغییر، بر بی ثباتی فضای کسب و کار دامن می زنند. تصور کنید به عنوان یک تولیدکننده، سال ها برای تولید یک محصول وقت و سرمایه گذاشته اید و کارگاهی راه انداخته اید؛ ناگهان قانون جدیدی ابلاغ می شود که تولید محصول مورد نظر شما را غیرقانونی اعلام می کند یا واردات آن را آزاد می سازد. چه احساسی به شما دست می دهد بی ثباتی و ناامنی در فضای کسب و کار اقتصادی، عوامل دیگری نیز می تواند داشته باشد؛ مثلاً اختلال در بازارهای انرژی جهان یا بحران های محیط زیستی یا بهداشتی، مثل ویروس کرونا. با این حال، اقتصاد ایران، بی ثباتی در قیمت ها که در درس های بعدی بیشتر با آن آشنا خواهیم شد، بر بی ثباتی بازار کار و فعالیت اقتصادی اثر منفی قابل توجهی گذاشته است و خود یکی از عوامل مهم بیکاری و فقر است. ^{۳۵} ^{۳۶} یکی از وظایف دولت ها در هر کشوری، اجرای سیاست های فقرزدایی و رفع کردن عدالت است. دولت ها موظف اند از طریق حمایت از شرکت های تولیدی و مبارزه با فساد، بیکاری مبارزه کنند. ^{۳۷} دولت ها چگونه باید با فقر و بیکاری مبارزه کنند؟

مسئولیت اجتماعی مردم ۳۸-۱۱ آیا مردم در مقابل با فقر مسئولیت دارند؟

مردم نیز برای حفاظت از پیشرفت های اقتصادی خود در مقابل ویروس فقر مسئولیت دارند. ^{۳۸} از طریق ایجاد نهادهای توانمندسازی، خیریه و کمک های مردمی و نیز تأسیس صندوق های قرض الحسنه فعالیت های جهادی، از یکدیگر در برابر خطر فقر و نابرابری، محافظت کنند. ^{۳۹}

۳۹ - مردم چگونه می توانند از بلای فقر در برابر خود و جامعه محافظت می کنند؟

۴۰ - پایان / حسن ماسد عزیزان

